

AGRICULTURA ECOLÓXICA E DESENVOLVEMENTO SUSTENTÁVEL: ENTREVISTA CON EDUARDO SEVILLA GUZMÁN

«A AGRICULTURA ECOLÓXICA PARA MUITOS DE NÓS CONSISTE NUN INTENTO DE COMBINAR AS NOVAS TECNOLOXIAS AGRÁRIAS COA LÓXICA HISTÓRICA DOS CAMPESIÑOS»

Eduardo Sevilla Guzmán é catedrático de Socioloxía Agrária da Escola Superior de Enxeñeiros Agrónomos de Córdoba. Autor de numerosos libros e artigos e preocupado de tempo atrás polos problemas do desenvolvemento rural, é na actualidade un dos mais reputados especialistas do estado español en agroecoloxía. Eduardo Sevilla, que acaba de publicar conxuntamente con Manuel González de Molina unha magnífica selección de textos sobre o tema baixo o título de *Ecología, Campesinado e Historia* (Las Ediciones de La Piqueta), visitou recentemente Compostela onde falou con CERNA.

CERNA: *Na actualidade fala-se adoito de agricultura ecolóxica, agricultura biolóxica, agroecoloxía, etc. sen saber mui ben a qué nos estamos a referir. Vostede ten non só estudado o tema desde o punto de vista teórico senón que ademais ten asesorado e colaborado en diversas experiencias prácticas de agroecoloxía, ¿qué diferencias hai entre unhas e outras?*

E.S. Nos proxectos que eu coñezo, os campesiños -e os membros do Instituto de Sociología y Estudios Campesinos que colaboramos con eles- entenden a agricultura ecolóxica como a obtención de terra nunha zona e dedicar-se a preguntar aos vellos como producían antes e intentar restablecer a forma de cultivo que tiñan antigamente sen utilizar ningún tipo de produtos de síntese, de carácter industrial, agás en aqueles momentos nos que o vexan imprescindible. Ou sexa que non hai unha militancia fundamentalista a respecto de que a agricultura ecolóxica teña que ser algo puro; non, hai momentos nos que compre utilizar algún tipo de produto de síntese e non pasa nada; non hai unha dimensión relixiosa.

Pola súa banda, a agricultura biolóxica non supón un rescate das prácticas da agricultura tradicional, senon simplemente unha substitución de insumos degradantes por insumos muito mais brandos e que significa un tratamento da natureza muito mais suave e muito mais válido.

CERNA: *Polo que comentou na súa charla, a agricultura ecolóxica non é un tipo de agricultura mais, non é só unha tecnoloxía senón tamén podería ser un arma de transformación social.*

E.S. En efecto, varias das cooperativas de agricultura ecolóxica coas que

colaboramos no Instituto formaron-se como resultado da experiencia do movemento xornaleiro andaluz, que desde o século pasado viña reclamando o dereito a terra, a seren campesiños. Isto enlaza coa reivindicación actual de muitas persoas en Europa de non deixar de sé-lo, de non chegar a unha Europa sen campesiños. A agricultura ecolóxica para muitos de nós consiste nun intento de combinar as novas tecnoloxias agrárias coa lóxica histórica dos campesiños para obter unha nova forma de producir que non só deixe de supoñer unha amiaza para a vida das xeracións futuras senón que ademais contribuíra ao establecemento dunha maior xustiza social.

CERNA: *A agricultura ecolóxica pon-se adoito en relación co tema do desenvolvemento sustentábel.*

E.S. A amiaza sobre a pervivencia da vida no planeta fixo-se nos últimos anos tan evidente que os propios gobernos dos países desenvolvidos se viron forzados a tomar cartas no asunto. Desde 1972 en que se publicou o coñecido informe Meadows para o Clube de Roma, que levaba xa o título de *Os límites do crecemento*, foi-se tomando conciencia de que o crecemento económico estragador de recursos e produtor de lixo segundo o modelo dos anos 1950 e 1960 era insustentábel. Fronte ás críticas radicais, muitas delas procedentes do Tercei-

ro Mundo, que identificaban a degradación ambiental co modelo de desenvolvemento dos países centrais e co imperialismo, foi agromando un «ecoloxismo tecnocrático» que tivo o seu máximo exponente no denominado Informe Brundtland do ano 1987 onde se presentava o denominado desenvolvemento sustentábel como o método oficial para correxir os efectos da crise ecolóxica. O desenvolvemento sustentábel sería segundo este informe aquel «que satisfai as necesidades das xeracións presentes sen comprometer a capacidade das xeracións futuras para satisfacer as súas propias necesidades». No recente cume de Río o secretario xeral da ONU, Boutros Ghali chegou a alamá-lo de «nova concepción do destino da humanidade».

CERNA: *¿Qué papel asigna o informe Brundtland á agricultura?*

E.S. O informe valora que a agricultura se convertira «prácticamente en unha industria» como consecuencia das «novas tecnoloxías e da Revolución Verde», pero esquece que esta última, que pretendeu universalizar o modelo agronómico do primeiro mundo é responsable dunha parte importante do deterioro ambiental do planeta ao non resolver o problema da pobreza e combiná-lo con un acceso doado aos insumos artificiais. A conexión entre pobreza e deterioro da terra é evidente en múltiples aspectos do deterioro ambiental; así é incuestionábel nos procesos de deforestación e de erosión dos solos que provocan os campesiños mui pobres ao non poderen utilizar outras fontes de enerxía que a leña, ou cando presionados polo mercado non poden usar os seus coñecimentos tradicionais -por falta de tempo ou doutros recursos- para manter a fertilidade do solo ou cando se ven obrigados a utilizar venenos ecosistémicos para incrementaren a produtividade das súas terras. Claro está que outras veces non é solamente a pobreza senón a falsa produtividade da agricultura moderna o que leva ao deterioro da terra. Na agri-

«SÓ CANDO TEÑAS CORTADO A DERRADEIRA ARVORE, CAPTURADO O DERRADEIRO PEIXE E CONTAMINADO O DERRADEIRO RIO, DECATARÁS-TE DE QUE NON PODES COMER DIÑEIRO»

cultura dos países ricos, ésta é ecolóxicamente nefasta, sobre todo aló onde se ten consumado xa o paso da «agricultura como forma de vida» á «agricultura como negocio»

CERNA: *Pero existen outras formas de entender a sustentabilidade, ¿non sí?*

E.S. En efecto, Vandana Shiva, a coñecida ecofeminista india, autora de libros tan demoledores sobre os efectos da expansión da denominada agricultura moderna como *The Violence of the Green Revolution* (a violencia da revolución verde), afirma que existen dous xeitos distintos de entender o concepto de sustentabilidade. O significado real refire-se á sustentabilidade da natureza e da xente, o que implica unha recuperación do recoñecimento de que a natureza é a fonte primária da subsistencia. A natureza sustentábel implica manter a integridade dos procesos, ciclos e ritmos da natureza. Hai unha segunda cla-

se de sustentabilidade, que se refere ao mercado, o que implica manter o fornecemento de materiais para a produción industrial. Esta é a definición convencional de conservación en canto que facilita rendimentos sostidos das materias primas para o desenvolvemento. Ao considerarmos as materias primas industriais substitutivas das mercadorías, a sustentabilidade adquire o sentido de sustituibilidade de materiais, tornando-se esta, mui logo, en convertibilidade en beneficio e diñeiro.

A sustentabilidade da natureza implica a rexeneración dos procesos naturais e unha subordinación ás leis do retorno á natureza. A sustentabilidade no mercado implica asegurar os fornecimentos de materiais, a circulación de mercadorías, a acumulación de capital e o retorno dos investimentos. Isto non pode proporcionar a subsistencia que estamos perdendo ao mancar as capacidades para manter a vida. O verdadeiro significado da sustentabilidade ten que se basar en ideas como aquela dos antigos nativos americanos, que consideraban que o diñeiro non é convertíbel en vida: «só cando teñas cortado a derradeira arvore, capturado o derradeiro peixe e contaminado o derradeiro rio, decatárás-te de que non podes comer diñeiro». ■

